

Data: 27.12.2023

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

JAKIE BŁĘDY WYSTĘPUJĄ W SPRAWOZDANIACH FINANSOWYCH

Nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych prowadzą do błędnych decyzji zarządczych wewnątrz organizacji oraz nieprawidłowej oceny sytuacji jednostki przez zewnętrznych użytkowników sprawozdania. Dlatego warto się skupić na identyfikacji błędów w sprawozdaniach i wprowadzeniu kroków, które pomogą im zapobiec.

Zarówno w życiu prywatnym jak i zawodowym ludzie uczą się na błędach, które popełnili. Tak też się dzieje w świecie rachunkowości. Sporządzanie sprawozdań finansowych jak każda czynność przeprowadzana przez człowieka narażona jest na błędy. Pomyłki te mogą wynikać z nieprawidłowości powstających w momencie sporządzania samego sprawozdania, jednak uchybienia wpływające na jakość sprawozdania mogą powstać już w momencie ujmowaniu zdarzeń gospodarczych w księgach w ciągu okresu sprawozdawczego. Nieprawidłowości mogą również być rezultatem błędnie wybranych zasad rachunkowości przez jednostkę.

Sprawozdanie finansowe jest narzędziem, pozwalającym na ocenę sytuacji majątkowej i finansowej jednostki oraz jej wyniku finansowego. Rzetelne przygotowanie sprawozdania finansowego jest zatem kluczowe, by prezentowane w nim informacje nie wprowadzały w błąd użytkowników sprawozdania finansowego, do których poza udziałowcami, należą również podmioty zewnętrzne, zainteresowane oceną kondycji przedsiębiorstwa. Do takich podmiotów należą na przykład instytucje finansowe, kontrahenci oraz podmioty z otoczenia konkurencyjnego. Na podstawie obrazu prezentowanego w sprawozdaniu podejmują oni decyzje o warunkach współpracy z ocenianą jednostką.

Przygotowując się do procedury zamknięcia roku warto zapoznać się z katalogiem najczęściej pojawiających się błędów w sprawozdaniach. Może on stanowić podstawę refleksji, czy takie błędy pojawiają się w Państwa sprawozdaniach finansowych. Ponadto mogą stanowić inspirację do wprowadzenia odpowiednich procedur, które będą miały na celu zapobieganie tym błędom. W artykule omawiam błędy, z którymi najczęściej spotykamy się podczas badania sprawozdań finansowych.

UNIKNIJ PUŁAPEK W BILANSIE

Błędy w bilansie mogą wynikać z pominięcia lub błędnego ujęcia informacji o zdarzeniach gospodarczych. Mogą być rezultatem pomyłek arytmetycznych, błędnej oceny zdarzeń gospodarczych, niewłaściwego zastosowania zasad rachunkowości. Często błędy podyktowane są koncentracją na przepisach podatkowych, z pominięciem bilansowych zasad wyceny. Należy również mieć świadomość, że błędy mogą wynikać z działań celowych, czyli oszustw.

Wśród częstych uchybień wpływających na wysokości aktywów i pasywów można wymienić:

AMORTYZACJA ŚRODKÓW TRWAŁYCH

Bardzo często występującym błędem w sprawozdaniach finansowych jest stosowanie do celów amortyzacji wartości niematerialnych i prawnych oraz środków trwałych stawek amortyzacji wynikających z ustawy o podatku dochodowym z pominięciem oceny okresu ekonomicznej użyteczności, która wymagana jest przepisami ustawy o rachunkowości (dalej uor). Ponadto jednostki pomijają prawny wymóg okresowej weryfikacji stosowanych stawek amortyzacyjnych. Może to prowadzić do zaniżenia lub zawyżenia wartości aktywów trwałych prezentowanych w bilansie. Co może świadczyć o błędnych stawkach amortyzacji bilansowej? Najłatwiej ocenić tę sytuację, gdy jednostka czerpie korzyści z wielu środków trwałych, które są już w całości zamortyzowane.

KLASYFIKACJA UMÓW LEASINGU FINANSOWEGO

Mniejsze podmioty mogą klasyfikować umowy leasingu zgodnie z przepisami podatkowymi. Po przekroczeniu limitów umożliwiających korzystanie z tych uproszczeń należy jednak w przypadku każdej zawartej umowy leasingu lub najmu dokonać weryfikacji, czy są spełnione warunki aktywowania umów jako leasing finansowy zgodnie z art. 3 ust. 4 uor. Warto zaznaczyć tutaj, że sporo umów podatkowo kwalifikowanych jako leasing operacyjny stanowi dla celów bilansowych leasing finansowy. Niepoprawna kwalifikacja tych umów prowadzi do zaniżenia sumy bilansowej – poprzez brak wykazania środka trwałego w aktywach i zobowiązania finansowego w pasywach.

ŚRODKI TRWAŁE MOGĄ WYMAGAĆ DOKONANIA ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH

Warto pamiętać, że w jednostce mogą wystąpić przesłanki do utarty wartości przez określone środki trwałe. W sytuacji, gdy środki trwałe nie generują już korzyści ekonomicznych dla jednostki wymagane jest przeprowadzenie testu na utratę wartości oraz w rezultacie dokonanie odpisu aktualizującego.

Pominięcie odpisu w takiej sytuacji prowadzi do zawyżenia wartości aktywów trwałych w bilansie.

ZAWYŻONY PODATEK ODRO CZONY OD STRAT PODATKOWYCH

Starty podatkowe stanowią jeden z tytułów od którego tworzy się aktywa z tytułu podatku odroczonego.

Niejednokrotnie jednostki pomijają jednak bardzo istotny czynnik, jakim jest fakt, że podatek odroczone można aktywować jedynie od strat podatkowych, które możliwe są do wykorzystania w kolejnych latach podatkowych. Aktywowanie podatku odroczonego od strat podatkowych, bez oceny prognozowanych wyników podatkowych osiąganych w przyszłości stanowi częsty błąd, powodujący zawyżenie aktywa z tytułu podatku odroczonego.

POMINIĘCIE ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH ZAPASY

W wielu jednostkach w trakcie dokonywania wyceny zapasów na dzień bilansowy pomija się analizę struktury wiekowej i okresu zalegania zapasów na magazynie. Zgodnie z art. 28 ust. 1 pkt 6 uor wycena rzeczowych aktywów obrotowych powinna nastąpić według ceny nabycia lub kosztów wytworzenia nie wyższych od ich cen sprzedaży netto na dzień bilansowy. Nadwyżka ceny nabycia towarów nad ceną sprzedaży netto pomniejszona o koszty zbycia towarów powinna zostać objęta odpisem aktualizującym. W celu dokonania prawidłowej wyceny zapasów koniecznym jest dokonanie na dzień bilansowy szczegółowej analizy zapasów pod kątem ich przydatności oraz utraty wartości. Analiza powinna zostać dokonana dla wszystkich pozycji zapasów. W szczególności dotyczy to zapasów nierotujących. Wszystkie stany zapasów uznane za niepełnowartościowe lub trudno zbywalne powinny zostać objęte odpisem aktualizującym.

NIEPRAWIDŁOWE ROZPOZNANIE ZAPASÓW W DRODZE

W szczególności w jednostkach dokonujących zakupu towarów oraz materiałów, których transport zajmuje dłuższy okres czasu, występują przypadki zawyżenia sumy bilansowej w związku z nieprawidłowym rozpoznaniem zapasów w czasie. Często faktury za towary/materiały w drodze księgowane są na koncie rozliczenie zakupu w momencie otrzymania faktury zakupu z pominięciem analizy warunków incoterms obowiązujących w transakcjach z danym dostawcą. W sytuacji, gdy zgodnie z warunkami dostaw ryzyko nie zostało przekazane kupującemu, nie należy ujmować tej transakcji w bilansie.

PRZYKŁAD

Spółka XYZ zakupuje towary na magazyn znajdujący się w Gliwicach. Otrzymała od dostawcy z Chin fakturę wystawioną 21 grudnia 2023 r. Towar został załadowany na statek również 21 grudnia 2023 r. Dostawa dotarła do Gliwic 22 stycznia 2024 r.

Wariant A: Dla transakcji obowiązują warunki incoterms DAP Gliwice.

Wariant B: Dla transakcji obowiązują warunki incoterms FOB Shanghai.

Pytanie: Jak należy ująć transakcje w bilansie na dzień bilansowy 31 grudnia 2023 r.?

Wariant A: W związku z tym, że ryzyko zostało przekazane jednostce dopiero 22 stycznia 2024 r., na dzień bilansowy nie wykazuje się w sprawozdaniu finansowym tej transakcji.
Wariant B: Zgodnie z warunkiem FOB ryzyko utraty lub uszkodzenia towarów przeszło na Spółkę XYZ w momencie, gdy towar został załadowany na statek, na dzień bilansowy jednostka rozpoznaje w bilansie towary w drodze i zobowiązanie z tytułu dostaw i usług w kwocie wynikającej z faktury.

BRAK ODPISÓW AKTUALIZUJĄCYCH NA NALEŻNOŚCI

Zgodnie z art. 35b uor na dzień bilansowy Spółka powinna ocenić, czy istnieje konieczność utworzenia odpisów aktualizujących należności, w oparciu o przesłanki wymienione w ustawie. Zdarza się, że jednostka tworzy odpisy jedynie w oparciu o zasady podatkowe. Warto jednak pamiętać, że dla celów bilansowych powinien być tworzony również odpis na należności przeterminowane lub nieprzeterminowane o znacznym stopniu prawdopodobieństwa nieściągalności. Na należności, których zapłata nie jest uprawdopodobniona powinna Spółka zawiązać odpis w księgach rachunkowych, tak aby kwota należności wykazanych w bilansie była ujęta w kwocie możliwej do odzyskania.

NIEKOMPLETNE UJĘCIE REZERW

W wielu sprawozdaniach pomijana jest kwestia rezerw. Rezerwy tworzy się w celu zachowania zasady ostrożności oraz współmierności przychodów i kosztów. Do najczęściej pomijanych rezerw w bilansie należą rezerwy na świadczenia pracownicze – takie jak niewykorzystanie urlopu oraz odprawy emerytalne. Bardzo często brakuje również rezerw gwarancyjnych oraz na korekty sprzedaży wystawione po dniu bilansowym.

Ponadto w bilansie można się natknąć na błędy wynikające z błędnej prezentacji sald kont, w tym błędnego podziału rozrachunków na część krótko- i długoterminową.

UCHYBIENIA W RACHUNKU WYNIKÓW

Wcześniej wymienione błędy w bilansie mają oczywiście bezpośredni wpływ na wynik finansowy jednostki, a co za tym idzie na rachunek wyników. Ponadto istotnym zagadnieniem, które niejednokrotnie związane jest z błędem, jest rozpoznawanie przychodów w czasie. Z reguły jednostki ujmują przychody w dacie wystawienia faktury sprzedaży, bez oceny czy dostawa lub usługa zostały zrealizowane. Ma to szczególne znaczenie na przełomie roku. W sprawozdaniu finansowym za dany okres należy ująć jedynie zrealizowany

przychód wynikający z dostarczonych usług i zakończonych dostaw. Na rozpoznanie przychodu mają oczywiście wpływ warunki dostaw, które należy uwzględnić przy weryfikacji momentu realizacji przychodu na przełomie roku.

Błędy w rachunku wyników często wynikają z błędnej prezentacji transakcji. Wśród takich nieprawidłowości wymienić można:

- nieprawidłową kwalifikację zdarzeń do poszczególnych kategorii przychodów i kosztów;
- ujmowanie kosztów utworzenia odpisów aktualizujących w pozycji „inne koszty operacyjne” – podczas gdy prawidłowa pozycja to „aktualizacja wartości aktywów niefinansowych”;
- ujmowanie przychodów z rozwiązania odpisów aktualizujących w pozycji „inne przychody operacyjne” – podczas gdy prawidłowa pozycja to „aktualizacja wartości aktywów niefinansowych”;
- zawyżanie obrotów poprzez rozwiązywanie odpisów aktualizujących i/lub rezerw, które faktycznie zostały wykorzystane;
- brak uzgodnienia zmiany stanu produktów ze zmianą wynikającą z sald bilansowych.

NIEPRAWIDŁOWOŚCI W POZOSTAŁYCH ELEMENTACH SPRAWOZDANIA

Pozostałe elementy sprawozdań finansowych również są narażone na błędy. W przypadku zestawienia zmian w kapitale oraz rachunku wyników, nieprawidłowości wynikają z reguły z nieprawidłowej klasyfikacji zdarzeń gospodarczych do poszczególnych pozycji w strukturze tych sprawozdań. W rachunku przepływów pieniężnych sporą trudność sprawia również uzgodnienie jego pozycji do zmian wynikających z bilansu.

Uchybienia występują również w informacji dodatkowej. Niestety często ujawniane informacje nie są spójne z danymi liczbowymi wynikającymi z pozostałych elementów sprawozdania finansowego. Kolejnym istotnym błędem jest pomijanie ujawnień wymaganych przez uor. Pominięcie ujawnień jest trudne do interpretacji dla użytkowników sprawozdania finansowego, gdyż z jednej strony może ono oznaczać, że dane informacje nie występują lub nie dotyczą jednostki, lecz z drugiej strony brak ujawnienia może wynikać z celowego pominięcia. Na przykład, pominięcie noty dotyczące występujących w jednostce zabezpieczeń na majątku spółki lub zobowiązań warunkowych może istotnie wpłynąć na decyzje podejmowane przez użytkowników sprawozdania finansowego.

Najbardziej niebezpieczne dla jakości sprawozdań finansowych są błędy istotne, a więc takie, które łącznie lub pojedyncze mogą wpłynąć na ocenę kondycji jednostki przez użytkowników sprawozdania. Co zrobić by wystrzegać się takich uchybień? Sporządzenie poprawnego i rzetelnego sprawozdania finansowego powinno być poprzedzone przygotowaniem odpowiedniej wewnętrznej procedury zamknięcia roku, w której należy uwzględnić kroki zmierzające do zapobiegania pojawianiu się najczęściej powtarzających się nieprawidłowości. Warto mieć na uwadze, że w proces sporządzenia sprawozdania powinny zaangażować się poza służbami księgowymi również pozostałe działy jednostek, gdyż niejednokrotnie one posiadają istotne informacje, które wymagają odpowiedniego ujęcia w sprawozdaniu finansowym.

Katarzyna Kubica, biegły rewident, Associate Partner w [gliwickim biurze Rödl & Partner](#)